

vården om fornlemningarne måtte tills vidare åt konsistorium såsom hittills öfverlemnas. Det är icke fråga om, att der icke alltid skall finnas någon person, historiker eller filolog, hvilken gerna åtog sig prefektskapet. Men i alla fall blefve det nödigt, att någon särskildt anställd och aflönad vårdare af de antiqvariska samlingarne skall finnas, antingen dessa ställas under konsistorii eller vetenskapssocietetens högsta in-seende. Det är på hans intresse, hans insigt, sakens framgång i hufvudsak kommer att bero; och jag tviflar icke, att, om han är djupliggare och en man på sin plats, konsistorium alltid skall gå hans förslager till mötes.

10

Herr *Snellman*: Jag vill blott hafva äran, med anledning af hvad som blifvit anfördt, upplysa derom, att vetenskapssocietetens skrifter alla äro öppna för bidrag af hvem som helst; vetenskapssocietetens akter och likaså dess bidrag äro det, så att om en antiqvarie skulle anställas för att vårda samlingarne, och han skulle önska att få antiqvariska uppsatser införda i bidragen, mötte sådant säkert icke hinder, så långt råd och tillgångar sträckte sig. För öfrigt vill jag icke med afseende å ett senare anförande uttrycka min förundran öfver någon annans förundran, ty mot en så insigtsfull och välbetänkt förundran som den, är det icke värdt att tala. Jag har föreställt mig, att ingen annan myndighet i landet är den rätta att afgöra öfver fornsakers värde och huruvida de skola bevaras eller icke, än den som har någon kännedom om de förhandenvarande samlingarne och som särskildt har egnat några studier åt desamma; hvarföre jag icke kunnat föreställa mig, att å en annan myndighet skulle öfverlemnas den omsorg, som i propositionen och betänkandet ålägges konsistorium, ifall konsistorium fortfarande skulle hafva vård om samlingarne, eller att, i händelse här i förslaget vetenskapssocieteteten skulle sättas i stället för konsistorium, det icke skulle blifva en nödvändig följd deraf, att äfven samlingarne borde ställas under vetenskapssocietetens vård – men andra kunna hafva andra åsikter derom; jag förundrar mig icke öfver någons åsikter.

20

30

34 YTTRANDEN VID LANTDAGEN 14.V 1872

Protokoll fördt hos högl. ridderskapet och adeln

Herr *Snellman* anhöll om ordet och yttrade: Tiden är så långt framskriden, att jag ingalunda vill med många ord uppehålla det höglöfliga ståndet. Jag ber dock, emedan jag är närvarande, att få uttrycka den åsigt, att det ingalunda, såsom mången synes föreställa sig, är svenska språkets skrifvande, som vid universitetet befordras genom att der inrätta en profession för svenska och fornnordiska språken, ty modersmålets regelrätta skrifvande bör väl vara lärdt, förr än man kommer till universitetet, det är en lärdom, som hör skolan till. Vid universitetet har man att lära sig att använda modersmålet för vetenskapliga, för litterära skrifter. Man har således att lära sig att skrifva modersmålet väl i en annan mening, det vill säga att skrifva ett klart, pregnant, väljudande och vackert språk, som både öfvertygar och öfvartalar. Något sådant kan icke läras af en professor i svenska och fornnordiska språk; det kan läras endast af hvarje folks store författare, hvilka deri utgöra mönster, och det är tillfälligt huru många lärare kunna finnas vid universitetet, hvilka kunna tjena såsom lärare deri. En profession, sådan som denna, bör enligt min tanke betraktas helt enkelt såsom en bland de många professionerna i lingvistik och

40

50

språk. Det är för det rent vetenskapliga språkstudiet, som en sådan profession är nyttig, isynnerhet då, såsom jag haft äran framhålla, det är högst tillfälligt, om professorn, som tillsättes, någonsin kan blifva ett mönster i att skrifva svenska. Med afseende härpå ber jag att få nämna, att vårt universitet har ett stort behof af en profession i språkvetenskapen, nemligen af en profession för de indogermaniska språkforskningarnes område, till hvilken stora språkklass äfven de fornnordiska språken höra; och min öfvertygelse är den, att, om de äfven nyss inrättade språkprofessionerna i Sverige för svenska och fornnordiska språken skulle uppfattas från denna synpunkt, innehafvarene af desamma skulle hafva det egentligt stora fältet för sig att gagna vetenskapen öfverhufvud och bringa något nytt till de många och omfattande forskningar, som på detta område blifvit gjorda. Jag hade redan hoppats för trettio år tillbaka, att vårt universitet skulle hugnas med en sådan lärostol; det var, då en tysk språkforskare på detta gebit kallade till sig en ung finne för att lära sig finska och lära honom sanskrit. Men den unge mannen, som då begaf sig ut, sedermera professor Kellgren, hans håg och fallenhet lågo icke åt ett så omfattande ämne som detta. Emellertid har universitetet mycket lidit deraf, att en sådan profession saknats, och språkstudiet har endast derföre stått mycket tillbaka. Ur en sådan synpunkt kunde äfven denna profession vara af ännu större värde. Men i alla fall är hvarje ny profession vid universitetet af värde, och det är önskligt, att sådana måtte kunna inrättas. Likväl är detta värde relativt. Min öfvertygelse i frågan är, att den egentligen är en personlig fråga. Ty skulle en person icke finnas, egnad för denna plats, skulle petitionerna icke hafva kommit fram. Ur denna synpunkt anser jag det icke rätt lämpligt, att någonsin landtdagen befattar sig med sådana petitioner; ty man närmar sig då frihetstiden med afseende å tjensters besättande. Men i sak gör detta ingenting. Det är alltid önskligt, att, när någon framstående ung man vid universitetet finnes, om hvilken man har det hopp, att han som lärare kan göra nytta, han måtte såsom lärare anställas. Likväl vore det alltid rättast, att, om sjelfva ämnet icke är för studierna af utomordentlig vigt, han endast skulle anställas såsom extraordinarie professor, på det att tjensten icke måtte blifva endast en brödtjänst för den ena eller andra efterträdaren. Man har visserligen sådana professioner vid universitetet, hvilka man kan anse aldrig böra stå lediga, emedan sjelfva vetenskapen är så absolut nödvändig för studiernas jemna fortgång; men många andra, och jag anser äfven den ifrågavarande vara en sådan, äro af den beskaffenhet, att icke det vetenskapliga studiet komme att deraf lida, om en sådan profession blefve indragen, när ingen utmärktare person finnes att tillgå lämplig för densamma. Min åsigt är, att petitionen vore riktig, om deri sades, att i händelse vid universitetet någon lämplig person finnes för fyllandet af en sådan lärareplats, så skulle man önska, att han för densamma kunde användas, men helst såsom extraordinarie professor.

Herr *Snellman*: Med anledning af den siste ärade talarens uppfattning af mina ord, ber jag att få ödmjukast förklara, att hvad jag anfört ingalunda utgjort något klander emot petitionärerne, allraminst haft något afseende på deras motiver. Skulle jag ännu sitta som professor vid universitetet, skulle jag vara den förste att, så snart någon särdeles utmärkt person finnes för en lärareplats, för honom förordas en sådan plats. Jag anser således att, i händelse också här vid landtdagen ett sådant förordande skett, detta i och för sig sjelf icke är något förkastligt. Men öfverhufvud vågar jag anse att, om landtdagen börjar

sålunda förfara och påkalla än den ena tjenstens besättande än den andra, icke blott vid universitetet utan äfven vid andra administrativa verk och vid alla möjliga befattningar, då komme landtdagen in på frihetstidens bana. Endast detta har jag velat säga, och jag går så långt i respekt för petitionärerne och för hvad som blifvit tillgjordt, att jag icke vill uttala mig mot petitionen.

35 YTTRANDE VID LANTDAGEN 18.V 1872

Protokoll fördt hos högl. ridderskapet och adeln

10

Herr *Snellman*: Då utskottet föreslagit, att i öfrigt de ingifna petitionerna om dels nya läroverk, dels utvidgande af de gamla icke måtte föra till någon särskild åtgärd ifrån ständernas sida, utom hvad angår petitionen om finska skolan i Åbo, och jag också finner, att endast denna fråga inom det höglofliga ståndet diskuteras, så ber jag att få inskränka mig till densamma. Det torde icke kunna nekas, att en finsk skola är ett ömmande behof för den finska befolkningen i den trakt af landet, om hvilken är fråga. Skulle förhållandet icke mycket förändrat sig, sedan jag kände trakten kring Åbo och haft tillfälle att känna också en större del af Åbo län, så vidtager den finska befolkningen strax utanför Åbo stads tullar. Den sträcker sig längs åt kusten ända upp till Österbotten. Raumo är en finsk stad, Björneborg är en finsk stad, likaså och än mera landsorterna kring dessa städer. I Nystad torde förhållandet vara något annat, likaså längs åt södra kusten förekommer en och annan socken svensk, men ända intill kusten tränger äfven den finska befolkningen på särskilda punkter, och uppåt ifrån denna kust finnes icke annat än finska socknar hela Åbo län igenom. När någon tror sig kunna säga, att denna befolknings barn väl kunna undervisas i en svensk skola, så tror jag med all aktning för dem, som så tala, att de tala utan all erfarenhet om förhållandet. Jag har haft tillfälle att lära känna, huruvida detta är möjligt, med hvilka uppoffringar det är möjligt och hvilka frukter det bär för de olyckliga, som tvingas in i skolor med ett fremmande språk, jag har haft tillfälle att lära känna något härom både såsom lärjunge i skolan, såsom lärare vid universitetet och såsom skollärare. Jag skulle kunna anföra exempel, otroliga, uppå frukten af en sådan undervisning, om jag icke fruktade att upptaga höglofliga ståndets tid; men jag kan väl i korthet säga det, att jag funnit lärjungar, som genomgått högre elementarskolan och berömligt genomgått den i alla läroämnen, och som, då de lemnat skolan, icke förstått en rad i katekesen, än mindre någon rad i någon annan lärobok. Det har kunnat inträffa, att en lärjunge icke varit i stånd att till frågan: »hvad är Gud?» öfversätta svaret: »han är en ande, evig, allsmäktig» på modersmålet, emedan han aldrig förstått detta. Han skref väl latin, skref väl också passabelt svenska, men han visste icke hvad han läste. Det var allt en tanklös utanlexa, inhemtad genom outröttlig flit. Jag ber också att få uttrycka min bedröfvelse deröfver, hvilket kanske vid ett annat tillfälle varit mera på sin plats, att de nådiga, glada löften, som den finska befolkningen i landet fått emottaga, synas på senaste tiden hafva blifvit vid uppfyllandet mer och mer inskränkta. Det borde väl dock erkännas vara berättigadt, detta sträfvande för den finska befolkningens höjande i bildning och för en finsk litteratur. Detta sträfvande kan kort karakteriseras med, att det är ett sträfvande från mörker till ljus, det är ett sträfvande, som visat

20

30

40

50